

Maatschappelijk Beeld en Uitvoeringstoets

Departementaal vertrouwelijk

NCTV

Maatschappelijk Beeld - Selectie signalen uit de samenleving (SCP)*

- Een aantal groepen in de samenleving blijkt harder te zijn geraakt door de coronacrisis dan andere groepen. De verschillen namen op diverse gebieden toe, zoals in arbeid, inkomen, scholing, eenzaamheid en welbevinden. De impact van de coronacrisis versterkt bovendien kwetsbaarheden die we als samenleving daarvoor al hadden en hebbenesignaleerd.
- Er zijn veel zorgen over de gevolgen van de crisis voor jongeren en jongvolwassenen. Veel maatregelen grijpen in op de kern van hun sociale leven, terwijl contacten met leeftijdsgenoten juist voor hen belangrijk zijn vanwege de ontwikkeling van hun identiteit. Bij hen zien we een afname in het psychisch welbevinden en een hoog percentage met enige tot sterke eenzaamheidsgevoelens. Langdurige eenzaamheid kan leiden tot psychische klachten.
- Jongeren zijn kwetsbaar vanwege hun kans op eenzaamheid en een grotere kans op werkloosheid. Dat laatste geldt ook voor laagopgeleiden en voor mensen van niet-westerse herkomst.
- Er is nog veel onduidelijk over de (langdurige) gevolgen van de coronacrisis.
- De sociaal-maatschappelijke gevolgen van de crisis – zoals een lager psychisch welbevinden, eenzaamheidsgevoelens en opgelopen schulden - herstellen zich minder snel dan de besmettingscijfers. Het is belangrijk de ontwikkeling in sociaal-maatschappelijke effecten in het oog te houden
- Het sociaal vertrouwen is na een kleine opleving aan het begin van de coronacrisis, al in de zomer van 2020 iets gedaald en sindsdien stabiel en weer terug rond het niveau van voor de coronacrisis.
- Ook het politiek vertrouwen was hoog aan het begin van de crisis, maar is daarna sterk gedaald. Het vertrouwen in de politiek was laag in oktober 2021, en daarnaast maken burgers zich zorgen over onder andere corona, stijgende prijzen, de woningmarkt en een toenemende tweedeling in de maatschappij.
- Uit onderzoek van het SCP blijkt dat het coronabeleid niet de enige verklarende factor is voor afnemend vertrouwen in de politiek en draagvlak voor beleid. Al voor de zomer constateerden wij dat ook de nasleep van de Toeslagenaffaire, discussies over de Nederlandse bestuurscultuur na de verkiezing van de nieuwe Tweede Kamer en opvattingen over het trage formatieproces daarvoor zwaarwegende verklaringen zijn.
- Verschillende onderzoeken hebben laten zien dat mensen het steeds lastiger vinden om te begrijpen waarom sommige gedragsregels in de ene situatie wel gelden en in de andere situatie niet.
- Heldere en transparante communicatie en toegankelijke informatievoorziening is belangrijk voor draagvlak in de samenleving, vertrouwen in instituties.
- Het blijft tevens belangrijk het doel en de effectiviteit van bestaande of nieuwe maatregelen helder te onderbouwen. Daarbij dienen alle afwegingen bij de keuzes inzichtelijk te zijn, ook inzichten over gedrag en samenleving, zeker als effectiviteit van maatregelen onzeker is. Deze informatie moet voor iedereen te begrijpen en toegankelijk zijn en moeten mensen de kosten van eventuele maatregelen ook kunnen dragen. Als dit niet het geval is kan dit het draagvlak voor beleid ondermijnen en kan toenemend onbegrip maatschappelijke tegenstellingen verscherpen.
- We wijzen tevens op de risico's van stigmatisering van groepen die in crisissituaties ontstaat.

* Zie [SCP Dossier maatschappelijke effecten corona](#) ; [SCP adviesbrief Bouwstenen voor Sociaal Herstel](#) ; [Briefadvies Planbureaus Een doorstart voor de samenleving](#); [Burgerperspectieven 2021 | kwartaal 4](#)

Maatschappelijk Beeld - Selectie signalen uit de samenleving (SCP)*

Verruimen horecabezoek en evenementen

- Vrijtijdsbesteding draagt bij aan ontplooiing, ontspanning, ontmoeting, ondersteuning en onderscheiding, en kan er juist in tijden van tegenslag enorm toe doen.
- Het verder verruimen van deelname en bezoek aan culturele activiteiten, evenementen, horecabezoek en andere locaties biedt mensen meer mogelijkheden voor activiteiten buitenshuis. Een groep mensen heeft daar sterke behoefte aan. Het verruimen van mogelijkheden hiervoor kan een bijdrage zijn aan een verbetering van hun (fysieke en mentale) welbevinden.
- Er zijn veel zorgen over de mentale gevolgen van de crisis voor jongeren en jongvolwassenen. Bij hen zagen we tijdens de lockdowns een afname in het psychisch welbevinden en toename van eenzaamheid. Contacten (face to face) met leeftijdsgenoten zijn juist voor hen belangrijk en dragen bij aan de ontwikkeling van hun identiteit. Jongeren vormen een belangrijke doelgroep van horeca, entertainment en evenementen en een verruiming van de mogelijkheden voor bezoek daaraan draagt ook bij aan hun mogelijkheden voor ontmoeting met leeftijdsgenoten.

Overige (bestaande) maatregelen

- Hoe restrictiever het pakket aan maatregelen en hoe langer dit voortduurt, hoe lager het (gemiddeld) psychisch welbevinden van burgers en hoe hoger de (gemiddelde) gevoelens van eenzaamheid. Daarbij zijn een aantal groepen in de samenleving harder geraakt door de coronacrisis dan andere groepen.
- De sociaal-maatschappelijke gevolgen van de crisis – zoals een lager psychisch welbevinden, eenzaamheidsgevoelens en opgelopen schulden - herstellen zich doorgaans niet snel en kunnen nog lang in het welbevinden van mensen doorwerken.
- Het is belangrijk de ontwikkeling in sociaal-maatschappelijke effecten in het oog te houden, rekening te houden met een mogelijk verhoogde vraag naar ondersteuning vanuit het sociaal domein, de geestelijke gezondheidszorg en de jeugdzorg, en de beschikbare ondersteuning daar op orde te brengen. Ook in de periode na de lockdown.
- Enkele sectoren, waaronder de culturele sector, de horeca en evenementenbranche zijn hard geraakt door de crisis en bijbehorende maatregelen. De culturele sector, de horeca en evenementenbranche bieden voor veel mensen belangrijke activiteiten die bijdragen aan ontplooiing, ontspanning, plezier en ontmoeting.
- De lockdown en het sluiten van bedrijven, winkels en instellingen brengt vanzelfsprekend financiële gevolgen voor de getroffen sectoren met zich mee. Het verruimen van de algemene sluitingstijden ligt als mogelijke aanpassing op het huidige maatregelenpakket op tafel. Het doelbereik en de effectiviteit van het beperkt veranderen van sluitingstijden zou vooraf inzichtelijk moeten zijn.

- Heldere en transparante communicatie en toegankelijke informatievoorziening is belangrijk voor draagvlak in de samenleving, vertrouwen in instituties en voor het bereiken van zowel kwetsbare groepen als de mensen die niet gevaccineerd zijn. Ook hier geldt dat het belangrijk is om het doel en de effectiviteit van maatregelen helder te onderbouwen en inzichtelijk te maken. Daarnaast verdient het de aanbeveling in de communicatie voldoende aandacht te besteden aan de betekenis van de gedeelde (en eigen) verantwoordelijkheid van mensen voor hun gezondheid en die van anderen.
- Bij alle communicatie, zowel over maatregelen als het vaccinatiebeleid, is het belangrijk aandacht te hebben voor hoe informatie iedereen bereikt, en welke kanalen daarvoor kunnen worden gebruikt.
- Wat betreft aanscherping van de mondkapjesplicht en de hogere kwaliteitseisen die mogelijk gesteld gaan worden is het van belang om aandacht te hebben voor de hogere kosten die hiermee gepaard gaan. Niet iedereen kan die kosten even gemakkelijk dragen.
- Het blijft tevens belangrijk het doel en de effectiviteit van bestaande of nieuwe maatregelen helder te onderbouwen. Daarbij dienen alle afwegingen bij de keuzes inzichtelijk te zijn, ook inzichten over gedrag en samenleving, zeker als effectiviteit van maatregelen onzeker is. Deze informatie moet voor iedereen te begrijpen en toegankelijk zijn en moeten mensen de kosten van eventuele maatregelen ook kunnen dragen. Als dit niet het geval is kan dit het draagvlak voor beleid ondermijnen en kan toenemend onbegrip maatschappelijke tegenstellingen verscherpen.

Hoofdlijnen Sociaal Maatschappelijke en Economische Reflectie Trojka op maatregelen

Hoofdboodschap 1: Een verruiming van de openingstijden heeft grote SME-baten. Vanuit SME-perspectief is elk uur extra open van groot belang. Vanuit SME-perspectief is er daarom een voorkeur voor ruimere openingstijden dan de eerdere avondsluiting. Houd daarbij rekening met lange tijd gesloten sectoren.

- In gesloten sectoren (zoals cultuur en horeca) zijn de mogelijkheden om nog enige omzet te draaien zeer beperkt. Voor ondernemers en voor werknemers die thuis zitten is het frustrerend dat er nagenoeg geen ruimte is om te kunnen ondernemen. Terug naar de avondlockdown (waardoor elke sector gedeeltelijk open kan) is daarom een stap vooruit.
- Tegelijkertijd brengt ook de avondlockdown hoge SME-kosten met zich mee. Het sociale en economische leven ligt in belangrijke mate stil. Andere landen in Europa varen op dit moment scherper aan de wind en geven meer ruimte aan economie en samenleving. En de lagere ziektelast van omikron geeft aanleiding tot een andere afweging van contactbeperkingen. Weeg dit af tegen de maatschappelijke baten van verdere versoepeling.
- De voortdurende sluiting van grote delen van de samenleving kent grote SME-kosten. Ondernemers die nu al open kunnen ervaren grote beperkingen vanwege de beperkte openingstijden. Dit knelt met name voor werkenden die overdag beperkt ruimte ervaren om deel te nemen aan het maatschappelijk verkeer.
- Het mentaal welzijn van veel mensen staat al onder druk. Een kwart van de jongeren is psychisch ongezond (CBS). Heropening biedt de samenleving weer perspectief.
- Draagvlak en naleving van de geldende maatregelen neemt af (RIVM), ook gegeven het relatief strenge pakket in internationaal perspectief.
- Betrek sectoren die een groot deel van de afgelopen 2 jaar volledig gesloten zijn geweest bij het verdelen van ruimte voor versoepelingen. Ga in gesprek over hoe zij de komende periode verantwoord open kunnen. Denk aan:
 - Horeca: Sociaal verkeer is belangrijk voor iedereen. Bovendien hebben ondernemers behoefte om weer te kunnen ondernemen. De nachthoreca speelt daarbinnen voor velen, en in het bijzonder jongeren, een belangrijke rol om te ontspannen en om nieuwe mensen te ontmoeten, en verdient perspectief op heropening.
 - Heropening van culturele instellingen met een beperkt epidemiologisch risico vergroot de acceptatie van het beleid.
 - Evenementen, zowel cultureel als zakelijk, voorzien in een grote maatschappelijke behoefte. Gelet op de (lange) voorbereidingstijd van evenementen is voorspelbaarheid van beleid van bijzonder belang.

Hoofdboodschap 2: Thuiswerkadvies afstemmen op de maatschappelijke realiteit

- Onderzoek van PwC laat zien dat niet iedereen prettig kan thuiswerken, en dat werkenden collega's missen en zich minder betrokken voelen bij de organisatie. Langdurige volledig thuiswerken kan daarom leiden tot gevoelens van isolatie en eenzaamheid, meer stress, hoger ziekteverzuim en meer burnouts (FD 20/1/22). 1-2 dagen per week op locatie of kantoor werken kan het verschil maken.

Hoofdboodschap 3: Quarantaineregels zijn (ook na aanpassing) nog steeds beperkend in het onderwijs en in sectoren waar veel jongeren werken.

- Voor het onderwijs en de kinderopvang biedt de meest recente aanpassing van het quarantainebeleid nog weinig extra ruimte. Deze week zit 1 op de 4 leerlingen thuis in quarantaine, zonder toegang tot online onderwijs. Op slechts 2 procent van de scholen zijn alle leerlingen welkom. De quarantaineregels voor scholen en de kinderopvang zijn op dit moment strenger dan in veel andere landen. Met oplopende besmettingscijfers kan het aandeel thuiszittende leerlingen verder stijgen de komende weken, waardoor de structurele onderwijsachterstanden verder oplopen. Dit kent zowel op de korte als de lange termijn grote SME-kosten.
- Voor werkenden en bedrijven knellen de bestaande quarantaineregels door de snelle rondgang van het omikronvirus. In ieder geval dient te worden voorkomen dat vitale economische processen uitvallen. Bij voorkeur worden afspraken gemaakt tussen werkgever en werknemer. Voor sectoren waar veel jongeren werken (die nog geen boosterafspraak konden maken) kunnen de huidige quarantaineregels extra beperkend zijn. Tegelijk is de quarantainemaatregel een gerichte, effectieve maatregel om de virusverspreiding te beperken. Daarom is het wenselijk om de maatschappelijke nadelen van de stingentere quarantainevoorschriften expliciet te wegen tegen de epidemiologische winst.

Hoofdboodschap 4: Boosteren blijft essentieel om het risico op ernstige ziekte na besmetting te beperken. Zet alles op alles om de vaccinatiedoelstellingen op korte termijn te behalen.

Hoofdlijnen Uitvoeringstoets

Hoofdlijnen Uitvoeringstoets: Uitvoering en Handhaving Rijk

Huidige context

- Het contrast met omringende landen is groot. Cijfers over hospitalisaties maken slechts beperkt indruk op de bevolking maar de dagelijks ervaren beperkingen des te meer.
- De politie ziet een meer structurele en georganiseerde ontwijking van de maatregelen, en daarmee dus ook van de gezondheidsnormen.
- De publieke discussie over de maatregelen neemt steeds meer toe, waarbij (ogenschijnlijke) tegenstrijdige uitgangspunten gehanteerd worden door lokale bestuurders en het rijk.
- Als gevolg hiervan lijkt de bevolking in toenemende mate de legitimiteit van de handhaving van de overgebleven maatregelen in twijfel te trekken. Doorgaan met daadwerkelijk handhaven of repressief optreden kan tot een fundamentele vertrouwensbreuk tussen politie en grote delen van de bevolking leiden.
- Als massaal aangekondigde acties van burgerlijke ongehoorzaamheid daadwerkelijk plaatsvinden (zoals publiek bij voetbalwedstrijden), is hier niet op een repressieve wijze tegen op te treden.
- Bij gebrek aan perspectief vinden nog steeds georganiseerde thuisfeesten en illegale feesten op diverse locatie plaats.
- Maatregelen lijken hiermee hun medisch effect (deels) te verliezen en werken mogelijk zelfs averechts omdat er weinig of geen vormen van beheersing mogelijk zijn.
- De politie adviseert wederom om deze vormen van non-compliance in de modellering van maatregelen mee te nemen.
- Het negatieve sentiment ten aanzien van de maatregelen neemt concretere uitingsvormen aan.
- Er is sprake van een verdieping en verbreding van maatschappelijk ongenoegen met in de recente periode gericht geweldgebruik tegen politie, handhavers, hulpverleners, gezagsdragers en bewindslieden. Niet eerder in deze pandemie werd er een dusdanig maatschappelijk ongenoegen waargenomen dan momenteel het geval is.
- Continuering van maatregelen zullen in ieder geval door tegenstanders van het coronabeleid worden beschouwd als een verdere niet noodzakelijke inperking van 'de vrijheid' en geframed worden als een zware onrechtmatige inbreuk van grondrechten. Recente incidenten rondom bewindspersonen hebben aangetoond dat men zich gelegitimeerd voelt te dreigen, intimideren of daadwerkelijk geweld toe te passen.
- De reguliere en planbare politiezorg staat voortdurende onder druk om de openbare orde te handhaven, demonstraties te begeleiden, illegale feesten te beëindigen en ongeregelheden te voorkomen/bestrijden. Hierdoor worden onder andere wijkagenten uit de wijk getrokken hetgeen ten koste gaat van de 'ogen en oren' functie. Uitgestelde politiezorg leidt tot forse schade in taakuitoefening en relatiebeheer.
- Voorts is sprake van toenemend verzuim onder politiemedewerkers, door daadwerkelijke ziekte maar ook door quarantaine en isolatie.

Wijzigen huidige maatregelenpakket; verruiming van sluitingstijden overige sectoren

- De genoemde versoepelingen hebben, voor wat betreft handhaving van maatregelen, beperkt consequenties voor de politie (zie voor CTB controles onderstaande)
- Wel zal de (beperkte) openstelling van publiek bij voetbal leiden tot terugkeer van reguliere werkzaamheden op dat gebied (ME-inzet), wat concurreert met inzet op coronamaatregelen of uitingen van maatschappelijk ongenoegen. De verwachting is echter dat, ongeacht sluiting of opening voor publiek, er politie-inzet nodig zal zijn op dit thema; ofwel regulier ofwel wegens protestacties.
- Als evenementen weer worden toegestaan die politiecapaciteit vragen in de openbare orde handhaving, vraagt dit tijd voor het inregelen in de roosters.
- Als horeca geopend mogen worden in de avonduren, vereist dit aanpassing van de inzetroosters op openbare orde.
- Door de versoepelingen zal er weer meer ruimte zijn voor waarschuwen en is terughoudendheid van verbaliseren op zijn plaats, deze beoordeling wordt overgelaten aan de professionaliteit van de handhaver.
- Versoepeling houdt het risico in dat – als om welke reden dan ook – er weer strengere maatregelen komen, dat problemen gaat opleveren bij naleving en handhaving wegens een te groot gebrek aan draagvlak.
- De voorliggende versoepelingen hebben wel effect op de handhavers en politie. Zij zullen meer dan voorheen worden opgeroepen worden bij conflictsituaties rondom CTB controles. Dat was al zo voor de lockdown maar de verwachting is wel dat dit gaat toenemen naarmate sectoren (meer) worden opengesteld. De eerder geadviseerde strafbaarstelling van onjuist CTB gebruik kan voorkomen dat er disproportioneel veel werk uit voortvloeit of (juist daardoor) helemaal geen interventie plaatsvindt.
- Versoepelingen/verruiming leiden mogelijk tot een positievere waardering/beleving in de maatschappij en tot minder weerstand tegen de resterende maatregelen. Ze adresseren hiermee immers ook het negatieve sentiment.
- Versoepelingen kunnen binnen het huidige maatschappelijke sentiment qua handhaving evenwel niet zonder consequenties teruggedraaid worden.
- Verruiming van de algemene sluitingstijden zal, net als bij de hierboven beschreven versoepelingen, leiden tot meer vervoersbewegingen (in aantal en omvang) en daardoor meer drukte op straat geven. Het verdient aanbeveling de verruiming van openingstijden van m.n. detailhandel en horeca in de avonduren te differentiëren zodat daarmee spreiding in de vervoersstromen wordt bewerkstelligd.
- De handhaving en het toezicht op de genoemde sectoren is een bestuursrechtelijke aangelegenheid, waarbij andere gemeentelijke of sectorale toezichthouders zijn aangewezen om te controleren op de naleving van regels en voorwaarden die gelden in alle sectoren. Dit geldt ook voor wat betreft controle op correct gebruik van de CTB's. Desgevraagd kan de politie wel als sterke arm optreden.

Hoofdlijnen Uitvoeringstoets: Uitvoering en Handhaving Lokaal

Algemeen

- De VNG verzoekt om coronamaatregelen die begrijpelijk zijn. Wees duidelijk en transparant over welke argumenten tot besluitvorming hebben geleid. Geef aan welke risico's in de pandemische bestrijding van het virus leiden tot het nemen van coronamaatregelen. Geef daarbij ook hoe die risico's zich verhouden tot de sociale, economische en maatschappelijke impact.
- De VNG merkt dat de onrust in de samenleving over het coronabeleid toeneemt en dringt erop aan om zo snel mogelijk met perspectief te komen. Niet alleen voor de korte termijn, maar zeker ook voor de lange termijn waarin we als samenleving leren leven met corona en waarbij de samenleving weer meer vertrouwen krijgt in het coronabeleid.
- De VNG vraagt aandacht voor de inwerkingtreding van de coronamaatregelen. Het implementeren van coronamaatregelen kost tijd.
- De VNG benadrukt dat het toezicht en handhaving van de coronamaatregelen veel van gemeenten vraagt. Er is geen extra capaciteit hiervoor.
- De VNG krijgt veel signalen dat steunpakketten ontoereikend zijn of dat er ondernemers tussen wal en schip vallen. Steunpakketten voor ondernemers die dekkend zijn, ook bij gedeeltelijke opening, en waarop direct aanspraak gemaakt kan worden blijven met terugwerkende kracht noodzakelijk.
- De VNG vraagt om helderheid over de regels en uitzonderingen rondom de quarantaineplicht. De informatievoorziening hierover is onduidelijk.
- Tot slot verzoekt de VNG om de subsidieregeling voor de controle op het coronatoegangsbewijs open te stellen voor ondernemers en gemeenten die helpen bij de ondersteuning op de controle van het coronatoegangsbewijs.

Overwegingen ten aanzien van het verruimen van de sluitingstijden

- De VNG dringt erop aan om de sluitingstijden te verruimen in alle genoemde sectoren (horeca, cultuur en kunst, evenementen en andere dienstverlening). Er zitten nu grote verschillen in sluitingstijden tussen de sectoren. Laat deze de komende versoepelingen gelijklopen.
- Voor de cultuur- en horecasector is het van belang dat de openingstijden zich niet beperken tot 17.00 of 20.00 uur. Het moet in de cultuursector ook mogelijk zijn dat avondvoorstellingen doorgang kunnen vinden.
- De VNG vindt het wenselijk om bij het openstellen van de sectoren goede afspraken te maken met ondernemers (horeca, sport, cultuur, evenementen) en gemeenten in het kader van de handhaving.
- De VNG vraagt om na te denken over bepalingen waardoor het mogelijk is om lokaal gemotiveerd af te wijken van landelijke maatregelen.

Hoofdlijnen Uitvoeringstoets: Juridisch (VR)

Algemene overwegingen

- De VR's verzoeken om herkenbare (eerdere), consistente en uitlegbare regels. Sluit aan bij maatregelen die mensen kennen en dus begrijpen. Communiceer en motiveer eventuele verschillen ten opzichte van eerdere regeling)
- De VR's vragen om perspectief voor de lange termijn. Een routekaart met voorspelbare regels zouden hieraan kunnen bijdragen.
- De VR's dringen aan op goede communicatie en onderbouwing van de regels, met name wanneer verschillen zijn tussen branches. De VR's signaleren dat een algemeen verhaal dat niet alles tegelijk open kan nauwelijks nog waarde heeft in het handhaven van de maatregelen.
- Daarnaast benadrukken de VR's dat continuering van de maatregelen weerstand (demonstraties) en sentimenten oproept.
- De VR's waarschuwen dat toezicht en handhaving grenzen kent. Er is geen extra capaciteit meer.
- Steunmaatregelen voor gesloten sectoren helpen volgens de VR's bij draagvlak en uitleg.
- De VR's vragen aandacht voor inwerkingtreding. Voorbereidingstijd voor gemeenten voorkomt een valse start. Het implementeren van nieuwe maatregelen kost tijd (instrueren handhaving, communicatie met stakeholders, vraagstukken juridisch duiden)
- De VR's benadrukken dat snelle consolidatie van de regels noodzakelijk is, dat zo min mogelijk uitzonderingen zorgen voor betere uitlegbaarheid en dat het belangrijk is dat zo min mogelijk ruimte is voor interpretatie.

Overwegingen ten aanzien van sport

- Daarnaast benadrukken de VR's dat huidige openstelling van sport moet blijven, zonder CTB-plicht buiten.

Overwegingen ten aanzien van contactberoepen

- In het kader van handhaafbaarheid vragen de VR's om een helder onderscheid tussen (para)medisch en niet-medisch. In praktijk is merendeel contactberoepen open en een BOA kan een overtreding niet vaststellen.

Overwegingen ten aanzien van CTB en 1 G

- De VR's verzoeken om continuering van de CTB subsidieregeling indien ruimere sluitingstijden worden gehanteerd en de CTB-plicht wordt uitgebreid naar andere sectoren.
- De VR's benadrukken dat regels vaak zijn gewijzigd en goed moet worden gecommuniceerd dat de mondkapjesplicht en 1,5 meter afstand bij inzet CTB niet vervallen.
- De VR's verzoeken om duidelijkheid over de nut en noodzaak van CTB. Zij benadrukken dat 1G een aanzienlijke belemmering is voor de horeca en vragen om zekerheid om voldoende testcapaciteit en locaties.
- De VR's vragen om duidelijkheid over welke activiteiten een CTB vereisen en wanneer een CTB kan worden verkregen door gevaccineerden (twee vaccinaties of ook booster).

Overwegingen ten aanzien van medische mondneusmaskers

- De VR's benadrukken dat medische mondkapjes beschikbaar moeten zijn voor minder kapitaalkrachtigen.

Overwegingen ten aanzien van horeca, kunst- en cultuur vertoning, evenementen en de nu nog gesloten dienstverlening

- VR's benadrukken het belang van duidelijkheid over welke eisen gelden bij openstellen. Placeren, 1,5 meter, mondkapjes en reserveren zijn effectieve maatregelen waarbij ook welwillendheid is van ondernemers om dit toe te passen.
- VR's geven aan dat sluitingstijden in de horeca redelijk effectief lijken om besmettingsgevaar te voorkomen. Het advies is om 20.00 uur open te gaan zodat wel gedineerd kan worden. De wens is dat geen sluitingstijd wordt opgelegd aan de cultuursector.
- VR's benadrukken het belang om perspectief te scheppen voor evenementen in verband met de voorbereidingstijd en de start van het evenementenseizoen.
- VR's benadrukken helderheid over welke evenementen mogen plaatsvinden, ook in relatie tot jeugdactiviteiten, sportevenementen, groepsvorming en beoefening van cultuur.
- De VR's verzoeken om consistent beleid en duidelijkheid in het kader van samenloop van evenementen, horeca en de cultuursector. Voorkom niet uitlegbare inconsistenties in beleid.
- In geval van opening van kunst en cultuur en behoud van het evenementenverbod verzoeken de VR's een uitzondering op te nemen voor de reguliere exploitatie van locaties voor kunst en cultuur (popconcerten, stand-up comedy café, film kijken, etc.) en rekening te houden met de regels voor afhaal.
- De VR's vragen om helderheid om de voorwaarden indien publiek weer is toegestaan bij sport en evenementen (mondkapjes, CTB, groepsgrootte).
- De VR's vragen rekening te houden met spel en leisure locaties (CTB, placeerplicht, sluitingstijden casino's)
- De VR's vragen om helderheid met betrekking tot de groepsgrootte. Zij waarschuwen dat een norm van 50 voor grote locaties problemen kan opleveren (eventueel norm 1250). Zij vragen rekening te houden met verschillende sectoren, locaties en het meetellen van kinderen. Daarnaast vragen zij het maximale aantal van 50 personen bij een huwelijksvoltrekking en 100 personen bij een uitvaart te overwegen.
- De VR's vragen duidelijkheid omtrent het toestaan van educatieve activiteiten in culturele instellingen en scoutingactiviteiten en welke voorwaarden hier gelden (groepsnorm, CTB).
- De VR's vragen aandacht voor de aankomende verkiezingen. Er is ruimte voor voorbereiding nodig.

Hoofdlijnen Uitvoeringstoets: Inspecties SZW en NVWA

Inspectie SZW

- De Inspectie merkt op dat met hele hoge besmettingscijfers vervolgens heel veel mensen in quarantaine moeten, omdat ze in contact zijn geweest met elkaar. Dat kan meldingen opleveren van werknemers die gedwongen worden om naar de arbeidsplaats te komen, hoewel ze in quarantaine zouden moeten zitten. Ook gezien de nieuwsberichten van vandaag denken we dat dat een knelpunt voor de nabije toekomst gaat worden voor werkgevers.
- De ruimere openstelling in horeca en detailhandel maken voor het toezicht dat er daarmee ook weer meer fysieke controles mogelijk zijn.

NVWA

- De NVWS verwacht, zeker met het openstellen van meer branches, meer meldingen van werknemers die in quarantaine moeten maar dat niet mogen van werkgevers. Er is reeds een toename van deze meldingen.

Hoofdlijnen Uitvoeringstoets: Gedrag (I)

Kernboodschap: Zet in op het veilig leven met het virus en bied hierbij ondersteuning

- Overweeg, indien epidemiologisch verantwoord, relevante versoepelingen in lager risico settings/gedrag, en biedt perspectief voor hoger risico settings/gedrag, maar voorkom situatie waarin maatregelen opnieuw geïntroduceerd zouden moeten worden.
- Bied concreet perspectief over in welke situatie versoepeling mogelijk is en waarom vanuit breder maatschappelijk perspectief.
- Plaats versoepelingen in (middel)lange termijn corona strategie, en focus op concrete stappen om zo veilig mogelijk open te gaan én open te blijven.

Analyse

- Draagvlak en naleving neemt toe bij hogere perceptie van proportionaliteit, kijkend naar:
 - **Dreiging** virus (mn ziekenhuis- en IC-opnames), de **effectiviteit** van maatregelen om die dreiging het hoofd te bieden, en **haalbaarheid/implementeerbaarheid** van de maatregel,
 - Versus **maatschappelijke impact**: onderwijsachterstand, economie, fysiek/sociaal/mentaal welzijn (afweging wel communiceren)
- Legitimiteit van huidig Coronabeleid staat onder druk (data trendonderzoek 4-10 januari):
 - De ervaren **dreiging** daalt (met ongeveer 10% punt sinds december naar 50%)
 - Omringende landen soepeler beleid / veel publieke oproepen wegens **maatschappelijke impact**
 - Ervaren proportionaliteit (4-10 januari): te weinig maatregelen 24%, voldoende 38%, te veel 39%. Mogelijk sindsdien verder opgeschoven richting 'te veel maatregelen' (Eenvandaag opiniepanel).
- Draagvlak maatregelen nabije toekomst is deels situatie-afhankelijk:
 - Hoog voor 'basispakket': hygiëne, (zelf)testen bij klachten & isolatie, mondkapjes in binnenruimtes, thuiswerken.
 - Afweging proportionaliteit valt anders uit bij de maatregelen met meer negatieve maatschappelijke impact, hoewel dit afhankelijk is van hoe hoog-risico de setting/activiteit is (bijv. restaurant versus nachtclub).
 - Mensen lijken m.n. bezoekersbeperking (trendonderzoek), en sluiting culturele sector en restaurants (en in wat mindere mate cafe's) niet meer als proportioneel te ervaren (Eenvandaag panel).

Verruimen van de algemene sluitingstijden voor horeca, kunst- en cultuur vertoning, evenementen en de nu nog gesloten dienstverlening.

- Uit preferentiestudie afgelopen zomer kwam naar voren dat draagvlak voor sluiten horeca laag is.
- Geef branches – als zij geheel of gedeeltelijk weer open mogen – heldere kaders en ruimte & vertrouwen voor eigen invulling om zo veilig mogelijk open te gaan en open blijven.

Mogelijke aanpassingen op voorgaande reflecties

- **Onderwijs**
 - Scholen hebben te maken met veel verzuim (isolatie/ quarantaine). Thuisituaties staan onder druk.
 - Deze heeft negatieve gevolgen voor welzijn en sociaal-emotionele ontwikkeling.
 - Licht toe wat het perspectief is voor de komende weken.
 - Overweeg om de (juiste) mondkapjes gratis beschikbaar te stellen aan leerlingen en medewerkers.
- **Zelftesten**
 - Blijf het mensen gemakkelijk maken om zich regelmatig te (zelf)testen door deze gratis beschikbaar te (blijven) stellen en actief over te blijven communiceren.
 - Goed uit te leggen hoe goed de tests werken bij Omikron, hoe ze correct afgenomen moeten worden (neus, keel, beide) en hoe dit handig bij kinderen gedaan kan worden zodat het niet onnodig onprettig is.
- **Quarantaine maatregelen**
 - Er bestaat verwarring over de regels. Bekijk of deze duidelijker en haalbaarder gemaakt kunnen worden met minder negatieve maatschappelijke impact.
- **Mondkapjes**:
 - Het lijkt erop dat het advies om geen stoffen of eigen gemaakte mondkapjes meer te dragen slechts zeer beperkt tot niet wordt overgenomen in de dagelijkse praktijk. Diverse organisaties hebben in het verleden al eigen stoffen mondkapjes laten bedrukken, deze blijven nog in gebruik. Plus wordt een kostenpost voorzien als mensen dit advies opvolgen, welke drempelverhogend is.
 - Mondkapjes in drukke binnenruimtes kunnen op steun van de meerderheid rekenen, maar dit lijkt minder in buitenruimtes waar ook voldoende afstand en ventilatie is; en onwaarschijnlijk in buitenruimtes waar het risico op besmettingen als zeer laag wordt gezien.

Hoofdlijnen Uitvoeringstoets: Gedrag (II)

Aandachtspunten voor communicatie

- Zichtbare, heldere, frequente en concrete communicatie over nut en noodzaak maatregelen, zelftesten én naleving basisregels blijft essentieel. Maak duidelijk wat de huidige basisregels zijn voor Omikron.
- In geval van (gedeeltelijke)versoepelingen:
 - Leg helder de overwegingen achter besluitvorming uit. Ga in op voordelen en nadelen van maatregelen en het risico van versoepelen.
 - Licht toe welke alternatieven zijn besproken, hoe rekening is gehouden met de eerlijke verdeling van lusten/lasten over alle aandachtsgebieden en groepen, en voor- en nadelen voor individu en samenleving.
 - Benoem en toon begrip voor de groep(en) die hun leven nog niet kunnen herpakken of die zorgen hebben omdat de versoepelingen hen te snel gaan. Ga concreet, met begrip, in op breed levende tegenargumenten. Leg verschil in Ausgangssituatie met buitenland uit en waarom maatregelen daar andere effecten kunnen hebben.
 - Bij het 'verschuiven van doelpalen' (van IC naar uitval door quarantaine): licht dan het belang daarvan vanuit breed maatschappelijk perspectief (zorg, welzijn, economie, onderwijsachterstanden) toe.

Context/ omgeving

- 'Helpende overheid' waar dat kan, zoals faciliteren naleving met gratis en bereikbaar (zelf)testen en de juiste mondkapjes
- Zie voor nadere toelichting en voorbeelden onze eerder uitgebrachte gedragsreflecties en memo's.

www.rivm.nl/gedragsonderzoek/publicaties

Hoofdlijnen Uitvoeringstoets: NKC (I)

Kernpunten

- De samenleving laat massaal zien dat het verwacht dat de huidige beperkingen snel zullen vervallen. Erken de enorme inspanning die mensen hebben geleverd om de afgelopen periode vol te houden en de weerstand die er is geweest.
- Versoepelingen zullen kunnen rekenen op draagvlak. Neem ook de adviezen die gelden (zoals thuisbezoek, thuiswerken en contactadvies 70+-ers) mee in de versoepelingen om in brede zin verlichting te bieden.
- Het coronatoegangsbewijs wordt naar verwachting weer breed ingezet. Geef aandacht aan het belang van het coronatoegangsbewijs als instrument en het belang van de correcte naleving.
- Geef blijf van reflectie op gemaakte keuzes en op geluiden van andersdenkenden.
- Benoem het proces waarmee het langetermijnperspectief in de komende periode wordt ontwikkeld, en geef indien mogelijk al eerste belangrijke uitgangspunten (2G, vaccinatieplicht)

Opiniebeeld (peiling eerste helft januari)

- Het versoepelen van de maatregelen wordt positief ontvangen, maar er is weinig draagvlak voor het dicht blijven van horeca, kunst & cultuur. Volgens ongeveer zes op de tien mensen had alles open moeten gaan, zoals de horeca en bioscopen.
- Een derde van de mensen vindt dat de Rijksoverheid de juiste maatregelen treft om de verdere verspreiding van het coronavirus tegen te gaan, een kwart vindt dit niet en vier op de 10 van de mensen is neutraal.
- Vier op de tien mensen vinden dat de Rijksoverheid mensen te veel beperkt in hun vrijheid met de maatregelen ten aanzien van het coronavirus, een kwart vindt dit juist niet. En iets meer dan een derde is neutraal.
- Ruim vier op de tien vinden dat de Rijksoverheid minder maatregelen moet nemen, een derde vindt de maatregelen goed zoals ze nu zijn. Als de druk op de zorg beheersbaar blijft (ondanks het oplopende aantal besmettingen) willen acht op de tien mensen verdere versoepelingen, vier op de tien willen beperkte versoepelingen en vier op de tien willen veel verdere versoepelingen. Op dit moment geven vier op de tien mensen aan het overzicht kwijt te zijn van welke regels en adviezen er op dit moment wel en niet gelden, ruim een derde is neutraal en een kwart heeft wel overzicht. De helft vindt dan ook dat de Rijksoverheid hen duidelijk informeert over de maatregelen ten aanzien van het coronavirus. 15% vindt dat de Rijksoverheid hen niet duidelijk informeert.
- Volgens drie kwart van de mensen moeten we gaan leven met het virus en gaat corona nooit meer weg. Vier op de tien denken wel dat adviezen en regels, zoals geen handen schudden en mondkapjes dragen, altijd nodig zullen blijven.

Algemeen

- In de media is veel aandacht voor sectoren die kritisch zijn op de huidige lockdown.
- De afgelopen twee weken zijn er veel protesten geweest. Horecabedrijven, theaters, bioscopen en musea zijn in een bepaalde vorm tijdelijk opengegaan. Voetbalclubs hebben aangegeven publiek in stadions toe te laten. Sectororganisaties komen met eigen routekaarten om veilig open te gaan. Dertig burgemeesters hebben een brief aan het kabinet gestuurd om aan te geven dat er snel perspectief moet komen.
- Naar aanleiding van de besluitvormingsronde op 14 januari is er kritiek dat het kabinet gekozen heeft om bepaalde sectoren eerder ruimte te geven dan andere sectoren.
- Tegelijkertijd loopt het aantal besmettingen nu snel op, terwijl de ziekenhuisbezetting afneemt. Dat heeft impact op het draagvlak in de samenleving.
- Door het hoge aantal besmettingen zijn er nog veel mensen in quarantaine. Veel leerlingen zitten nu in quarantaine waardoor er lessen gemist worden. Ook voor economische sectoren ondervindt hiervan consequenties met name sectoren waarin veel jongeren werken dreigt dat tot tekorten in personeel (zoals supermarkten, maar ook na opening de horeca).
- Als sectoren verder geopend worden. Dan zal het draagvlak van te strenge adviezen op bijvoorbeeld thuisbezoek, thuiswerken en contactadvies voor 70+-ers afnemen. Het is dan ook raadzaam om deze adviezen ook te versoepelen.
- Uit de flitspeiling komt het beeld dat de samenleving verdeeld is als er wordt gevraagd naar de waardering van de huidige regels en de recente versoepelingen. Maar als het helder is dat de druk op de zorg beperkt blijft, dan wil een grote meerderheid meer versoepelingen.
- Er is behoefte aan meer voorspelbaarheid en een langetermijnperspectief. In dit stadium zijn er nog veel onzekerheden over de uitgangspunten van de nieuwe aanpak.

Hoofdlijnen Uitvoeringstoets: NKC (II)

Verruimen van de algemene sluitingstijden voor de nu nog gesloten sectoren

- Dit besluit zal kunnen rekenen op draagvlak. Hoe langer bedrijven open mogen zijn hoe meer mensen in de samenleving daar zorgen over zullen hebben.
- Voor de uitlegbaarheid helpt het als er zo min mogelijk beperkende maatregelen zijn.
- Voor bedrijven is het relevant om op tijd te weten wanneer ze weer open mogen. Hoe eerder ze dat weten, hoe meer tijd ze hebben om voorraden op peil te brengen en personeel in te plannen.
- Clubs, discotheken en grote ongeplaceerde evenementen zullen nog wel dicht blijven. In de persconferentie past de erkenning dat dit voor deze sectoren een hard gelag is.

Inzet coronatoegangsbewijs

- Als horeca en kunst en cultuur weer open kunnen, dan zal het coronatoegangsbewijs (CTB) weer breed worden ingezet.
- In de afgelopen week is er naar aanleiding van het onderzoek van de TU Delft en anderen veel nieuws geweest over de afgenomen effectiviteit van het CTB. Dit kan gevolgen hebben voor het draagvlak en de naleving van het CTB. Mogelijk zal het aantal bedrijven die niet meer vraagt naar het CTB verder toenemen.